

Adolf Schullerus

TIPOLOGIA BASMELOR ROMÂNEȘTI ȘI A VARIANTELOR LOR

**Conform sistemului tipologiei basmului întocmit de
ANTTI AARNE**

Traducere din limba germană de

Magda Petculescu

Ediție îngrijită și prefată de

I. Opreșan

Editura SAECULUM I.O.

București – 2019

Cuprins

<i>Catalogul tipologic al basmelor românești realizat de Schullerus (I. Oprișan)</i>	5
<i>Notă asupra ediției (I. Oprișan)</i>	9

ADOLF SCHULLERUS, TIPOLOGIA BASMELOR ROMÂNEȘTI ȘI A VARIANTELOR LOR

<i>Prefață</i>	13
Literatura basmelor românești	
A. Literatura consultată și folosită pentru catalogul basmelor românești.	15
B. Literatură auxiliară referitoare la basme	24
C. Așa-numite povești, compilate literar fără valoare folclorică	25
I. Basme cu animale	27
II. Basmele propriu zise	
A. Basme cu vrăjitorii	33
B. Basme-legende	53
C. Basme nuvelistice	59
D. Basme despre dracul (uriașul) cel prost	67
III. Snoave	70
Anexa I. Legende cu conținut moral	84
Anexa II. Basme despre facerea lumii	86
Anexa III. Snoave țigănești (selecție)	98

ADDENDA

CORNELIU BĂRBULESCU, <i>Catalogul poveștilor populare românești (Note preliminare)</i>	105
I. C. CHIȚIMIA, <i>Problema clasificării și definirii literaturii populare în proză</i>	129
HERMANN KÜGLER, <i>ADOLF SCHULLERUS. In memoriam</i>	151
OVIDIU PAPADIMA, <i>Adolf Schullerus și folclorul românesc (Fragment, cap. II, 3)</i>	158

Cuprins

<i>Catalogul tipologic al basmelor românești realizat de Schullerus (I. Opreșan)</i>	5
<i>Notă asupra ediției (I. Opreșan)</i>	9

ADOLF SCHULLERUS, TIPOLOGIA BASMELOR ROMÂNEȘTI ȘI A VARIANTELOR LOR

<i>Prefață</i>	13
Literatura basmelor românești	
A. Literatură consultată și folosită pentru catalogul basmelor românești.	15
B. Literatură auxiliară referitoare la basme	24
C. Așa-numite povești, compilate literar fără valoare folclorică	25
I. Basme cu animale	27
II. Basmele propriu zise	
A. Basme cu vrăjitorii	33
B. Basme-legende	53
C. Basme nuvelistice	59
D. Basme despre dracul (uriașul) cel prost	67
III. Snoave	70
Anexa I. Legende cu conținut moral	84
Anexa II. Basme despre facerea lumii	86
Anexa III. Snoave țigănești (selecție)	98

ADDENDA

CORNELIU BĂRBULESCU, <i>Catalogul poveștilor populare românești (Note preliminare)</i>	105
I. C. CHITIMIA, <i>Problema clasificării și definirii literaturii populare în proză</i>	129
HERMANN KÜGLER, <i>ADOLF SCHULLERUS. In memoriam</i>	151
OVIDIU PAPADIMA, <i>Adolf Schullerus și folclorul românesc (Fragment, cap. II, 3)</i>	158

I.

Basme cu animale

Animalele pădurii.

1. *La prins de pește.*
Pap. Antol. 80
2. *Pescuitul cu coada (ursul)*
1. Garb. 12. – 2 Pamf. R. I, 137. – 3. Rad. Ing. 317 (pescuitul
puilor de găină dintr-un lac)
15. *A mânca piere pe furiș (lupul și vulpea)*
Pap. [40] 104.
- 16*. *Lupul fără coadă (devenit primar)*
1. Pap. [66] 184. – 2. Var. (măgarul păcălește lupul) Isp. Sn.
12. – 3. Isp. P. și 265
33. *Vulpea și ariciul în vizuină*
1. Cr. R. 1, 82. – 2. Tuț. văi 86. – 3. Gast. b.a.b. [III] 322.
- 33 I* *Vulpea și uliul (uliul se preface mort).* Astfel și vulpea e
salvată de vânători. Mai bine cu minte sănătoasă decât cu una
de șapte ori mai complicată. 1. Cr. R. 2, 46. – 2. Vezi Gast.
b.a.b. [110] 320.
- 35 * *Vulpea și ariciul.* „Nici o altă dreptate decât cea a burții“.
Isp. mor. [3] 18.
- 35 I* *Vulpea în livadă (a mâncat pe săturate, trebuie să țină post
6 zile să poată ieși din vizuină).*
I. N. I. Pop, B. și b. 50.
- 42 I* *Vulpea duce lupul la mănăstire (vizuina lupului)*
Cr. R. 9, 215
- 42 II* *Vulpea pârâtă de lup leului, în ziua judecății.* Odobescu,
3, 233

Respect pentru oameni și cărți

- 54 III * *Vulpea și ciocârlia și ogarul.*** (Câinele alungă vulpea în vizuina ei. Vulpea vorbește cu ochii, picioarele și coada ei).
1. Cr. R. 5, 326–2. Gast. b.a.b. [94], 290. Gast. Child. St. 129
- 58 * *Cioara scapă de vulpe*** (înainte să mănânci, spală-te cu apă, apoi urcă pe munte) Șez. 3, 185.
- 91* *Lupul și mistrețul*** (Acesta are voie să guițe încă o dată. Mistreții îi vin în ajutor) St. [32] 87.
- 92 * *Iepurele și broaștele*** (iepurele observă că cineva se teme totuși de el și de aceea nu se înecă)
1. Cr. R. 6, 178–2. Gast. b.a.b. [106] 314.
- 93 * *Vulpea și puii ei*** (fuge din grădină fiindcă stăpânul curăță totul în grădină) Isp. Sn. 48 (Isp. P. și 279).

Animalele pădurii și animalele domestice.

- 103. *Animalul cel ciudat*** (motanul cu secera [cuțit] la gât). 1. Săm. 5, 515. – 2. C. R. 9, 149. – 3. Șez. 9, 24; 14, 27. – 4. Rad. Ing. 86 (pisica se așează pe cerbul mort) – 5. Gast. b.a.b. [115] 332. – 6. Pamf. tăc. [2] 18. (pisica crede că coada mistrețului care se mișcă este un șoarece. Îl alungă). – 7. Șez. 11, 160. – 8. Car. Pov. [5], 64.
- 103 I * *Fuga animalelor*** (capre pe jumătate jupuite, speriate, deoarece bărbatul (femeii) a scăpat un pârț. 1. Șez. II, 82. – 2. Ghil. 2. – I. – 3. Pap. [13]. 26. – Var. [14] 28). – 4. Pamf. tăc. [14] 182. – 5. Cr. R. 2, 289. (lipsește sfârșitul).
- 112. *Șoarecele de la oraș și șoarecele de câmp.***
1. Gast. b.a.b. [105], 311. – 2. Cr. R. 6, 240 (șoarecele și șobolanul).
- 118. *Ursul se sperie de cal.***
1. Pamf. R. 1, 87. – 2. Gast. b.a.b. [114], 3. (Calul, leul, lupul)
- 112 D* *Lupul, calul și vulpea*** (prețul calului citit după copită).
1. Șez. 13, 178. – 2. St. [34] 87. (scos țeapa din piciorul din spate).
- 123. *Lupul și iezii cei tineri.***
1. Creangă [2], 120. – 2. St. [14], 86. – 3. Teod. 405. – 4.

Fund. [12], 89. – 5. P. Schu. [47], 493. – 6. Sb. [22], 202. – 7. Var. (lupul și puii ursoaicei). *Conv. Lit.* 7, 431. – 8. (3 iezi, lupul pe scaunul din ceară ca loc de onoare, scaunul se topește, lupul cade în groapă). Măldărescu 16.

130 II. *Animale în culcușul lor de noapte.*

1. St. [47], 88. – 2. Șez. I, 279. – 3. Col. 1. Trai. An. S. [3].

131 * *Dușmănia dintre iepure și câinele de vânătoare* (au avut un magazin împreună – o cârciumă. Iepurele rămâne dator. De atunci este urmărit de câinele de vânătoare).

1. Cr. R. 8, 232. – 2. Șez. 13, 169. – 3. Gast. b.a.b., [018], 317. – 4. Var. (iepurele fură în piață opincile câinelui de vânătoare. Șez. 16, 126.

132. *Sfatul iepurilor împotriva câinelui de vânătoare* (vor să se apere de el. „De fugă mi-a albit mustața“). Cr. R., I, 59.

133* *Țapul și șarpele.* (Îl trece râul, vrea să îl sugrume, pe mal țapul îl ucide cu coarnele).

1. Isp. mor. [4], 23. – 2. Var. (câinele și șarpele) Șez. 3, 151. – 4. Gast. B.a.b. [113], 327.

134*. *Cursa dintre bivoli și iepure.*

I. Cr. R. 8, 16. – (2. Gast. b.a.b. [107], 315).

Om și animalele pădurii.

151. *Prințesa și rusul* (îl învață pe urs să cânte la vioară, să spargă nuci, să se bărbiezească . O eliberează pe prințesă). Cr. R. 7, 228.

154. *Om, urs, vulpea.*

1. Săm. 8, 780. – (– 2. Savin 109). – Tuț. vâi 88. – 4. Var. (omul promite lupului o pereche de pantofi – câini) . P. Schu. [46], 493.

155. *Nerecunoștința se plătește.*

1. Isp. mor. [8], 42. – 2. Șez. 5, 49. – 3. Gast. b.a.b. [112], 325. – 4. Var. (legat cu 154). Furt. Fir., 101. – 5. Tuț. vâi 88 (cel rămas văduv și-a dorit un copil. Șarpele i se așează pe umeri). – 6. Isp. mor. [2], 10. – 7. Rad. F. fr. 22. – 8. Furt. Cuv. 88. – 9. Cr. R. 7, 113. –

Respect pentru oameni și cărți

157. *Trebuie să te temi de om*

1. Mar. Ins. 332 (– 2. Gast. b.a.b. [103], 307). – 3. Hit. [I] I. – 4. Var. (leul așteaptă până ce bărbatul își ia „puterea” – furca pentru fân – compară sfârșitul 75: șoarecele roade legăturile cu care era prins leul).

Petrescu II, 3.

159 I *. *Ursul și omul.* (Ursul vrea să sape pentru om o groapă cu ghearele. Omul îl omoară cu o piatră).

Cr. R. 8, 304.

159 II *. *Lupul și bătrâna femeie.* (Femeia îi promite 3 capre. „Ușa este bine încuiată etc.”)

Ob. [61], 468.

159 III*. *Bunicul străin.* (Lupul – bunica din Scufița roșie). P. Schu. [III], 620.

159 IV*. *Leul și omul.* (Leul se lasă lovit în spatele capului de om cu un topor. După un an de zile: „Rana este vindecată, dar durerea nu i-a trecut”. Îl mănâncă). I. Pamf. 1, 37. – 2. Șez. 3, 111.

Animalele de casă

200. *Pașaportul câinelui.*

1. Cr. R. 9, 201. – 2. Ob. [63], 469. – 3. Var. (Dumnezeu promite să trimită răspunsul cu un alt câine). Cr. R. 8, 231; 9, 173.

202. *Câinele și pisica.* (Câinele este leneș, tremură afară, pisica este în cameră pe sobă).

1. Isp. Sn. 6. – 2. Isp. mor. 32.

203*. *Pisica și șoarecele.* (Împrieteniți pentru că au crescut împreună). Sb. [31], 246.

210. *Animalele plecate la drum.*

P. Schu. [14], 419.

211*. *Șoarecii din pantalonii unui bărbat.*

Șez. 13, 178.

212*. *Bivolul și țânțarul.* (Omul nu poate alunga bivolul din mlaștină. Îl scoate de acolo țânțarul)

Respect pentru oameni și cărți

1. Cr. R. 3, 89. – 2. Gast. b.a.b. [104], 310.
- 213***. *Cocoșul și găina moșului și a babei* (Cocoșul scuipă ducați, găina doar o perlă de sticlă).
 1. Gr. n. 2, 165. – 2. Stanc. B. [19], 279. – 3. P. Schu. [117], 639. – 4. Pap. [16], 30. – 5. Creangă [4], 40. – 6. Krem. [4], 42. – 7. Calend. b.. 1895. – 8. 94 Hintz Orig. [2], – 9. Rad. Ing. 309.
- 213 I***. *Puișorul cel harnic*. (Crescut de femeie subsoară. Aduce orice dorește).
Șez. 1, 197.
- 214***. *Despre bărbatul care în loc să mănânce găinile a mâncat câinele*.
P. Schu. [110], 605.
- 215***. *Taurul bățut*. (Baba curajoasă îl îmblânzește).
Pamf. R. 2, 24.
- 216**. *Rămășagul între găină și porc*. (Care este mai folositor omului). Cr. R. 10. 102.

Păsările

(vezi și printre legendele originale din anexa II).

- 221**. *Păsările își aleg regele*.
 1. Mar. Orn. 1, 306; 309; 311. (– 2. Gast. b.a.b. [98], 300).
 3. Var. (Privighetoarea în locul sfredelușului. De atunci se teme de vultur.) Mar. Orn. 1, 314.
- 236 I *** *Gaița și turturica*. (Turturica se trezește prea târziu și aude numai cum sluga mulge vaca: tr--- tr--- tr-).
 1. Șez. 5, 83. – 2. Cr. R. 6, 74. – 3. Var. (Privighetoarea și turturica). Cr. R. 7, 111. – 4. (Porumbelul învață doar cum trosnesc roțile): Șez. 13, 181.
- 243***. *Judecata berzei*. (Barza ouă un ou de găscă, este omorâtă de bărzoi).
Cr. R. 11, 58.
- 243 II ***. *Barza și ciocârlia*. (Ciocârlia se laudă cu amintiri de demult. Barza o înghite).
 1. Tuț. vâi 17. – 2. Cr. R. 3, 40. – 3. Var. (Pițigoiful). Cr. R. 3, 108; 8, 109. – 4. Rad. Ing. 210.

243 II * *Vulturul și uliul* (Au prins împreună un iepure. „Fii bucuros că nu te mănânc și pe tine“). Cr. R. 2, 185.

248. *Câinele și vrabia.*

1. Pamf. Pov. [93], 146. – 2. Cr. R. 13, 91.

249 * *Cioara și cucul*. Gast. Child. st. 126 (cel care înțelege limba păsărilor).

Peștii

254*. *Cearta dintre somn și știucă* (somnul are ochii mici, dar zărește pericolul de departe. Știuca nu vede năvodul cu ochii ei cei mari). Pamf. R. 1, 109.

255*. *Peștele și porcul*. (Peștele îl ademenește zadarnic pe porc în apă. Rămâne tot un porc!). Cr. R. 13. 104.

Alte animale

286*. *La ce folosesc ouăle de broască râioasă* (împotriva putrezitului): Șez. 13, 182.

287*. *Păianjenul (musca) și mucii din nas*. (Păianjenul este la țară, pentru că la oraș i se strică pânzele; mucii stau la oraș pentru că sunt ținuți în batistă). 1. Cr. R. 13, 79. – 2. Cr. R. 2, 238; 9, 147.

288* *Convorbire între muscă și purece* (Purecele cocoșat pentru că toată noaptea ridică bușteni – adică oameni care dorm buștean – musca are ochii roșii din cauză că trebuie să râdă foarte mult de cât se chinuie omul și nu o poate prinde). 1. Cr. R. 5, 222. – 2. Mar. Ins. 370. – 3. Gast. b.a.b. [102], 306.

289 *. *Călătoria șobolanului la Dumnezeu*. (Dus de vânt într-un mușuroi de furnici, este devorat de ele). Gast. b.a.b. [109], 318.